

В.Д. Дідух, Д.М. Москаль

Тернопільська державна медична академія ім. І.Я. Горбачевського, Україна

ФАЗОВІ ПЕРЕХОДИ У ФАЗАХ МАГНЕЛІ ВАНАДІЮ

Існують сполуки, в яких, у певній області температур, реалізується одночасно антиферромагнітний і зарядовпорядкований стани. До них відносяться фази Магнелі ванадію V_2O_{2v-1} , у яких температура Нееля значно менша температури Вервея і змінюється від 7 К у V_8O_{15} до 156 К у V_2O_3 . Вказані сполуки можна розглядати як сукупність встановлених одна в одну підграток з різною заповненістю їх електронами з відповідними орієнтаціями спіна.

Будемо виходити з гамільтоніану

$$H = \sum_{i,j,\sigma} [\Lambda(ij) - \delta(ij)\mu] a_{i\sigma}^+ a_{j\sigma} + U \sum_i n_{i\uparrow} n_{i\downarrow} + \frac{W}{2} \sum_{i,j,\sigma,\sigma'} n_{i\sigma} n_{j\sigma'}$$

Тут $a_{i\sigma}^+$, $(a_{j\sigma})$ - оператори народження (знищення) електрона з спіном σ ($\sigma = \uparrow, \downarrow$) на вузлі, $\Lambda(ij)$ - інтеграл переносу, U і W відповідно параметри кулонівської взаємодії на одному вузлі і між найближчими сусідами, μ - хімічний потенціал.

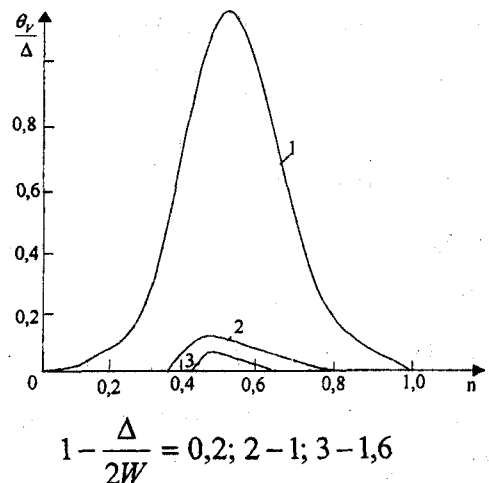
Використовуючи теорію збурень [1], вважаючи малим параметром $\frac{\Lambda}{U}$, і знехтувавши подвійно зайнятими станами, отримані концентраційні залежності температури Нееля θ_N і температури Вервея θ_V [2].

Для температури Нееля маємо:

$$\theta_N = \frac{1}{N} \sum_k \frac{w(\vec{k})}{\text{arth} \frac{w(\vec{k})[1 + \exp(-\mu/\theta) / \text{ch}(w(\vec{k})/\theta)]}{zmW + \frac{(2-n)}{2} zJ}}$$

де $\omega(K)$ - енергія одночастинкового спектру в парамагнітній області, J - інтеграл ефективної обмінної взаємодії, n - концентрація електронів, N - число вузлів у підгратці, z - число найближчих сусідів, m - параметр зарядовпорядкованого стану.

Залежність $\frac{\theta_V}{\Delta}$ (θ_V - температура Вервея, Δ - ширина зони провідності) від концентрації електронів показана на рисунку. Отримані результати якісно узгоджуються з експериментом.

Література.

1. Дідух Л.Д., Стасюк И.В. Укр. физ. журн. Т.13, №6, 1968, С.899-904.
2. Дідух В.Д. О зарядовом упорядочении в узкой частично заполненной S-зоне. Укр. физ. журн., 1978, Т.23, С.1041-1045.